

Dansa
med mig

FATABUREN 2006

Dansa med mig

Dansa med mig

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2006

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2006
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Redaktör Christina Westergren
Bildredaktör Birgit Brånvall
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsbild foto A. Jeremy P. Lawrence, www.futtfuttfuttphotography.com
Baksidesbild ur boken (s. 193)
Bilder på för- och eftersättsblad foto Birgit Brånvall 2006 © Nordiska museet
Foto s. 2 Fotografi i Nordiska museets arkiv, fotograf ej känd

Tryckt hos Falth & Hässler, Värnamo 2006
ISSN 0348 971 X
ISBN 91 7108 506 8

Folkparker för dans

JOHN BRATTMYHR
är Skansenchef och har
tidigare varit vd för Folkets
Hus och Parker.

Det började i Malmö och året var 1893. Då öppnades landets första nöjespark under namnet Folkets Park. Redan från starten var idén med Folkets Park att erbjuda ett billigt och bättre nöjes- och kulturutbud än andra. Från det att den första folkparken startade skulle det inte dröja länge förrän det fanns 250 folkparker i Sverige. Folkparkerna har varit banbrytare i Sverige när det gäller dans och musik. När jag lämnade mitt jobb som vd för Riksorganisationen Folkets Hus och Parker hade organisationen ca 800 medlemmar. Det var traditionella folkparker och folkets hus, men också nöjesparker och de största musikfestivalerna, typ Hultsfred. I stort sett alla medlemmar hade någon form av dansverksamhet, ibland riktad till pensionärer, men oftast till de yngre generationerna.

Dansen är på frammarsch i Sverige. Det dansas som aldrig förr. Oftast dansas salsa, jitterbugg, tango och hiphop. Ravepartyn ordnas på de mest fantasifulla platser. Rave förknippas ofta med droger, men de flesta ungdomar dricker lyckligtvis läsk och droggar sig bara med att dansa i timmar.

Folkets Park i Flen, 1940. Foto KW Gullers. © Nordiska museet.

Det var debatt kring Folkets Park

Jag har ibland, i mitt tidigare arbete, funderat över den debatt som uppstått när någon ny musik- eller dansform har framträtt. I debatten om jazzmusiken som började på 20-talet och pågick ända in på 40-talet tog folkparkerna ställning till förmån för jazzen, även om debatten pågick också inom folkparkerna. I *Orkesterjournalen* uttalade sig tonsättaren Ture Rangström så sent som 1940: »Den vulgära moderna jazzen är en bland de sorgligaste följderna av neger-slaveriets upphävande någon gång i förra århundradet. Nu är den vite mannen och den vita kvinnan slavar under ett skrälligt, skrånande, ganska rytmiskt men oftast obehagligt förtryck.« Även i riksdagen debatterades jazzen i Folkets Park. Arthur Engberg, socialdemokratins kulturideolog och ecklesiastikminister åren 1932–39, beklagade sig i en debatt i andra kammaren gällande ungdomens intresse för jazzmusik: »Se på jazzen, där takter och steg, det gamla konstnärliga, intellektuellt beräknande draget försvunnit till förmån för något jag skulle vilja karakterisera som fysiologiska skakningsprocesser.«

Intressant nog är Engbergs beskrivning delvis korrekt. Jazzen är bland annat »fysiologiska skakningsprocesser«, den inspirerar åtminstone till det. Det är rentav meningen med den. Engberg försökte vara rolig, kanske skrattades det i kammaren, och så slog han huvudet på spiken utan att fatta det. Rytmen, och den därav följande kroppsliga frigörelsen var en viktig funktion i denna musik då – först senare kom den mera intellektuella jazzen, den man snarare lyssnar än dansar till.

I *Scen & Salong*, folkparkernas tidskrift, skrev kyrkoherde Gustaf Grände från Tvååker, Halland: »Över hela landet träng-er sig en våg av smuts, skam och swingkultur. Den kommer från

storstädernas danslokaler och gör nu sitt segertåg bland landsbygdens och de mindre städernas ungdom. Den bäres av dålig film och litteratur, men först och främst av det nöjesliv som skapas av de privata nöjesidkarna på området.«

Alice Babs fick sitt genombrott i folkparkerna i början av 40-talet då det stormade som värst kring »dansbaneeländet« och Alice blev stämplad som en fara för nationens ungdom i samband med att hon slog publikrekord efter publikrekord med swing- och jazztoner i landets folkparker. Sådant ger bra reklam. Historien har sin gång, värderingar förändras. Jag blev väldigt glad när Alice Babs 1972 utnämndes till kunglig hovsångerska.

De attacker som rockmusiken utsattes för när den kom på 50-talet var likartade. De handlade om det skadliga i upphets-

Lidköpings Folkets Park 1950. Västergötlands Museum, fotograf ej känd.

Alice Babs. Foto KW Gullers. © Nordiska museet.

ande rytmer, det talades om ungdomens förvildning och moralens förfall, men de rasistiska inslagen fanns inte med på 50-talet. Det berodde inte bara på att Elvis Presley var vit. Efter andra världskriget gick det inte att uttrycka sig som i citatet från Orkesterjournalen. Jag brukar reflektera över 50-talets övertoner på kvällstidningarnas löpsedlar när jag i dag åker bil och lyssnar på någon reklamkanal på radion som spelar rock'n roll. Tiderna förändras.

Nya dansstilar – samma fördomar

Under en stor del av 1900-talet har dansbaneeländet debatterats. Jag har noterat att det i början av 40-talet tillsattes en utredning som arbetade i 12 år, skrev en massa delbetänkanden och avlämnade slutbetänkande i precis lagom tid till en ny uppblussande debatt med bäring på ungdomskultur. Ännu in i våra dagar har det varit svårt för folkparkerna och andra etablissement som vill syssla med dans att få servera mat, öl och vin i samband med danstillställningar. Fördomar lever, ibland länge, och ibland skrivs dessutom lagar utifrån tämligen bristfällig analys. Utskänkningslagstiftningen har länge gjort förbehåll för dans och folkparker. Något som ibland lett till att dansbanor lagts ned eftersom gästerna gärna vill ha en öl och en bit mat i samband med att man besöker ett dansetablissement.

Dansen och de olika musikstilar som under tidens lopp varit populära har som jag försökt peka på debatterats, inte sällan högröstat. Jag har berört jazzepoken som följdes av swing för att därefter bli rock'n roll. I skiftena mellan musikstilar har moralens väktare inte dragit sig för att utmåla ungdomens förfall och

Folkets Park i Fensbol 10 augusti 1994. Foto Mats Landin.

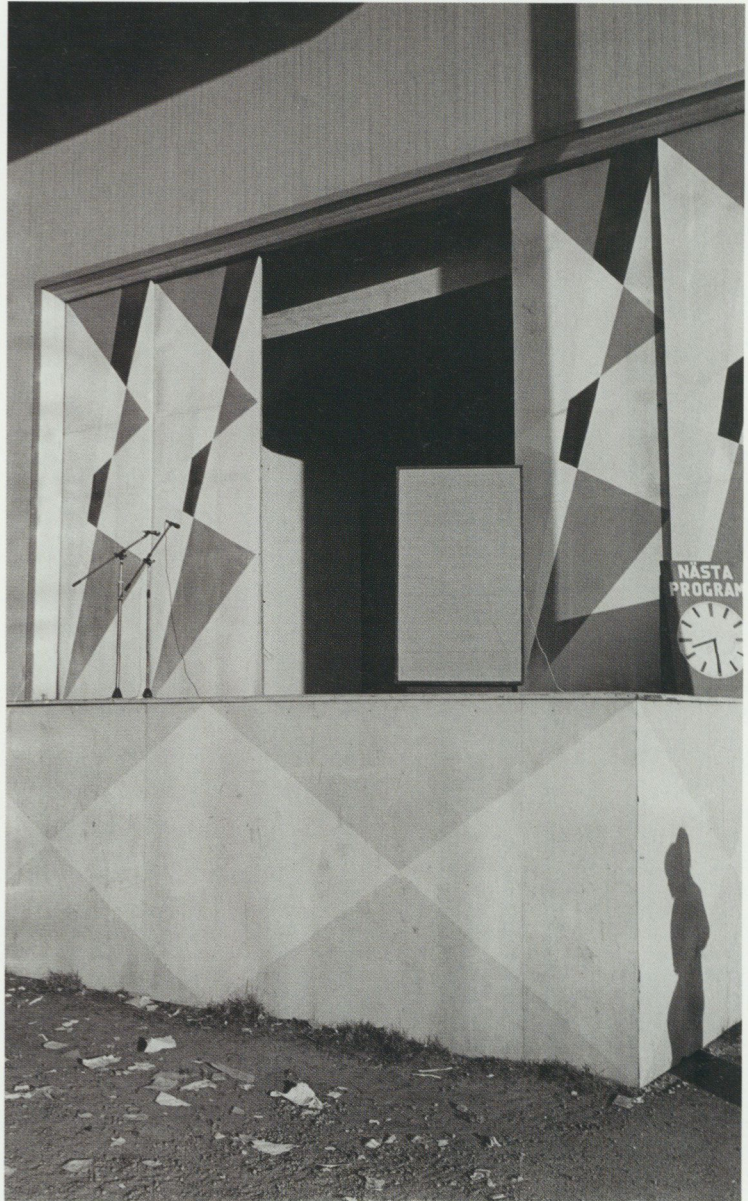
riskerna med musik och dansstilar. Jag själv var nöjesarrangör när diskoteken blev populära. De äldre hade väldigt liten förståelse för att ungdomen föredrog att »stå och skaka« till musiken istället för att dansa traditionell foxtrot som de hade gjort.

För min egen del har denna betraktelse gjort att jag blivit ödmjuk inför olika kulturyttringar. Det är fortfarande debatt kring nya musik- och dansformer och fortfarande förvånas jag över att man även i vår tid ser på hiphop, rave och andra nya dansformer med förfäran. Det är intressant att konstatera att dansen och musiken har haft och har en betydande kulturpolitisk dimension. En sak är helt klar. Det blev inte mindre folk kring folkparkernas dansbanor efter alla helvetespredikningar. Det blev mer!

Dansen går vidare

För folkparkerna har dansen alltid varit – och är fortfarande – en väldigt viktig och prioriterad verksamhetsgren. Och för mig är det ett säkert värtecken när Galejan här på Skansen och landets alla andra dansbanor öppnar. Dansen har fört med sej så många positiva saker. Hur många har inte bildat familj efter ett besök på någon av Sveriges alla dansbanor? Tiotusentals människor ser dansen som den viktigaste fritidssysslan, dessutom talar många om dansens betydelse som friskvård. Att dansa några timmar en kväll sätter sprätt på många kalorier.

Min övertygelse är att dansen även i framtiden kommer att vara en viktig del i människors liv. Jag är också övertygad om att dansstilarna som de alltid gjort kommer att förändras. Hambo, schottis, vals och foxtrot får kanske träda tillbaka för något nytt. Vad det blir återstår att se, att det blir mer dans verkar helt klart.

Laholm i juni 1972.
Foto Mats Landin.

På Galejan satsar vi ordentligt på dans i sommar. Vi kommer också att erbjuda danskurser i bl.a. tango. Skansens folkdanslag är populärare än någonsin. Dansorkestern har alltid spelat kvällens sista dans, för att nästa dag återigen sprida glädje någon annanstans. Så kommer det att förbli. Jag hoppas få bjuda upp till dans på Galejan i sommar!

Debatterad dans som nu är levande kulturhistoria. Dansbanan, Folkets Park. Alingsås, 13 maj 1915. Foto L.A. Björkman. Alingsås Museum.